

Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování v jižních Čechách III

Interesting and rare ornithological records in South Bohemia III

Vojtěch Kubelka (ed.)¹⁾

Abstract: This article involves detail descriptions of interesting and rare ornithological records in the region of South Bohemia and represents an extension of the Fauna records regularly compiled by members of the South Bohemian Ornithological Club. The aim is to publish descriptions of extremely rare bird occurrences or unusually high numbers of individuals of some particular rare species, especially massive migration, breeding or winter irruption. The long-term occurrence of Tundra Swan (*Cygnus columbianus bewickii*) at the beginning of 2015, observations of Glossy Ibis (*Plegadis falcinellus*) during second half of 2015 and rare records of Crested Lark (*Galerida cristata*) in 2015 are included. Previous records or regular patterns of each species occurrence are discussed. Record conditions are put in the context of the known information from South Bohemia, the Czech Republic or Europe, where appropriate.

Key words: Crested Lark, Glossy Ibis, rare ornithological records, South Bohemia, Tundra Swan.

Abstrakt: Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování představují podrobněji komentovaný výskyt ptačích druhů na území jižních Čech. Jedná se o doplňující a rozšiřující informace k pravidelně sestavovaným Faunistickým pozorováním členů Jihočeského ornitologického klubu. Předmětem zájmu Zajímavých a vzácných ornitologických pozorování jsou aktuální popisy výskytu velmi vzácných ptačích druhů nebo zaznamenání extrémně vysokého počtu jedinců určitého druhu, zpravidla početný průtah, hnízdění či zimování. V tomto díle je podrobněji zpracován dlouhodobý výskyt labutě malé (*Cygnus columbianus bewickii*) na začátku roku 2015, pozorování ibisů hnědých (*Plegadis falcinellus*) ve druhé polovině roku 2015 a záznamy chocholouše obecného (*Galerida cristata*) v roce 2015. V rámci komentářů k jednotlivým druhům jsou uvedeny dřívější záznamy nebo charakter výskytu druhu v jižních Čechách, případně je situace diskutována v celorepublikovém či evropském kontextu.

Klíčová slova: *Cygnus columbianus*, *Galerida cristata*, jižní Čechy, *Plegadis falcinellus*, výjimečné ornitologické záznamy.

Úvod

Třetí díl nejvýznamnějších zjištěných ornitologických vzácností dokumentuje zejména čtvrtý a pátý známý výskyt labutě malé (*Cygnus columbianus*) v jižních Čechách (dále JČ) v roce 2015, pozorování skupinky ibisů hnědých na Českobudějovicku na podzim roku 2015 a podrobné zamyšlení nad posledními záznamy a osudem chocholouše obecného (*Galerida cristata*) v JČ. Rozsáhlejší odstavce jsou doplněny poznámkami například ke čtvrtému zastížení kormorána malého (*Phalacrocorax pygmeus*), šestému pozorování lyskonoha ploskozobého (*Phalaropus fulicarius*) a druhému zjištění rybáků severních (*Sterna sandvicensis*) na území JČ. Několikanásobně zvýšená rekordní početnost byla v roce 2015 zjištěna u kulíka zlatého (*Pluvialis apricaria*). Pozornost je věnována vedle extrémně ubývajícího sýčka obecného (*Athene noctua*) i přibývajícím druhům, jakým je například vlha pestrá (*Merops apiaster*), která podruhé prokazatelně vyhnízдила v JČ.

¹⁾ Přírodovědecká fakulta UK, Katedra ekologie, Viničná 7, CZ – 128 44, Praha 2,
e-mail: kubelkav@gmail.com

Metodika

Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování představují podrobněji komentovaný výskyt ptačích druhů na území JČ (shodně se současným vymezením Jihočeského kraje). Jedná se o doplňující a rozšiřující informace k pravidelně sestavovaným Faunistickým pozorováním členů Jihočeského ornitologického klubu (dále FP JOK), která jsou zpravidla dvakrát ročně sestavována již od roku 1976.

Podrobněji jsou popisovány a zasazovány do kontextu výskytu nových druhů ptáků pro JČ, zjištění extrémně vzácných druhů ptáků (např. méně než 10 existujících záznamů na území JČ, dříve hojnější, ale v současnosti vymizelé druhy), dále druhy s rekordními počty záznamů či počty zjištěných jedinců za určité období (zejména masivní průtah, zimní invaze, hnízdění ve vysokém počtu), výskyt druhu v neobvyklou roční dobu (např. záznam subsaharského migranta v zimě) nebo v nezvyklém biotopu, ale například i případ zahnízdění druhu, který doposud v JČ nehnízdil apod. Ve všech případech se jedná o přirozený výskyt volně žijících ptáků (kategorie A a B podle Faunistické komise ČSO; FK ČSO 2016). V odůvodněných případech je možné uveřejnit i historické pozorování, které doposud nebylo publikováno a jehož existence byla objevena během sledovaného období. Odstavcům podrobně zpracovaných druhů předchází stručné shrnutí nejvýznamnějších zajímavostí za uplynulé období, případně opravy dříve publikovaných pozorování.

Jednotlivé údaje pocházejí z různých zdrojů, které jsou vždy se jménem autora uvedeny u příslušného pozorování v textu nebo v souhrnných tabulkách pozorování. Při shromažďování informací o vzácných druzích jsou vždy využita příslušná FP JOK (pro kompletní pokrytí kalendářního roku jarní a podzimní FP JOK téhož roku, stejně jako jarní FP JOK následujícího roku) a všechna pozorování poskytnutá pro kartotéku JOK, případně další aktuální publikace ornitologických záznamů, databáze ornitologických pozorování České společnosti ornitologické (www.birds.cz) a osobně poskytnuté záznamy jednotlivých pozorovatelů. Informace o počtu doposud zjištěných záznamů vzácných druhů v JČ, stejně jako jejich nejvyšší zjištěné početnosti, se opírají zejména o aktuální publikaci komplexně shrnující data o avifauně JČ (Kloubec et al. 2015). Přes pečlivé studium všech současně dostupných literárních pramenů je zřejmé, že některé historické záznamy mohou být zmíněny v dosud nedostupných zdrojích. Proto je potřeba zejména u počtů zjištění vzácných druhů v JČ brát ohled na určitou míru nejistoty, zvláště ohledně celkového počtu historických záznamů a počty zjištění hodnotit jako minimální.

Faunistická pozorování JOK (JOK 2016) pravidelně zveřejňovaná na jaře a na podzim po členské schůzi, jsou v textu citována zjednodušenou formou (např. FP JOK 2015/2). Zkráceně je v textu citována rovněž databáze pozorování ptáků České společnosti ornitologické (ČSO 2016a) odkazem www.birds.cz i přehled akceptovaných pozorování Faunistické komise ČSO (2016) odkazem www.fkcsso.cz. Pokud pozorování druhu podléhá schvalování Faunistickou komisí, je informace o zaslání k posouzení, případně schválení pozorování na příslušném místě uvedena. Některé aktuální informace poskytl J. Šírek, člen Faunistické komise ČSO. Tyto tři nejčastěji používané zdroje jsou rovněž součástí seznamu literatury. Naopak jednotlivá pozorování publikovaná např. ve Zprávách ČSO jsou uváděna zkrácenou citací pouze v textu. Další, zpravidla jednou využitá a zahraniční internetové databáze pozorování ptáků, jsou již citovány klasickým způsobem. Pokud pochází záznam z více zdrojů, je upřednostňována citace FP JOK. Některá pozorování, která jsou citována jako FP JOK, jsou k dispozici současně v databázi ČSO (www.birds.cz), případně byla později využita v dalších publikacích (např. Zprávy ČSO). V souhrnných tabulkách jsou z důvodu přehlednosti uvedeni nejvýše dva autoři pozorování, všechny pozorovatele je možno dohledat v původním zdroji. Při souhrnné citaci více pozorování najeďnou nejsou uvedeni jednotliví autoři. V textu jsou využívány následující zkratky: ad. = dospělý jedinec, ex. = exemplář (jedinec), FK = Faunistická komise, juv. = mladý vzletný, ale nedospělý jedinec, M = samec, PŠ = prostý šat, pull. = mládě v prachovém peří, SŠ = svatební šat.

Výběr konkrétních pozorování do souhrnného odstavce zajímavostí a vzácností se řídí posláním Zajímavých a vzácných ornitologických pozorování z jižních Čech, o zahrnutí konkrétních záznamů však rozhoduje editor na základě individuálního posouzení. Druhy jsou řazeny taxonomicky podle BOU (2013). Tento článek navazuje na první díly seriálu zpracovávající období 2012–2013 (Kubelka 2014) a 2014 (Kubelka 2015).

Opravy

Na pravou míru je potřeba uvést pozorování rarohů velkých (*Falco cherrug*) a orla skalního (*Aquila chrisaetos*), které bylo publikováno v prvním díle Zajímavých a vzácných ornitologických pozorování v JČ (Kubelka 2014). Lokalita na Jindřichohradecku byla omylem uvedena jako Deštná (kvadrát 6755), ale správně je Dešná (kvadrát 7059).

Zajímavosti a vzácnosti v roce 2015

V roce 2015 byla v JČ pozorována **berneška rudokrká** (*Branta ruficollis*). Pták byl nejprve zjištěn ve společnosti hus běločelých (*Anser albifrons*) dne 23. 1. 2015 u Lomnice nad Lužnicí na Jindřichohradecku (P. Albert & V. Albertová, www.birds.cz, kvadrát 6954) a v okolí této lokality se zdržoval až do 6. 3. 2015 (řada pozorovatelů, www.birds.cz). Ve dnech 8. 3. – 9. 3. byla berneška rudokrká zaznamenána na rybníce Vyšatov na Českobudějovicku (Mar. Šálek a další, www.birds.cz, kvadrát 7052). S největší pravděpodobností se jednalo o stejného jedince. Po výskytu na Českobudějovicku v roce 2013 (Albert in Kubelka 2014) je více než dvoutýdenní záznam bernešky rudokrké v roce 2015 zřejmě teprve druhým záštíhem divokého jedince v JČ. Předchozí záznamy se s největší pravděpodobností týkají uprchlíků ze zajetí (Hora in Kloubec et al. 2015).

Zřejmě čtvrtý doložený výskyt **labutě malé** (*Gygis columbianus*) v jižních Čechách na počátku roku 2015 je podrobně popsán v samostatném příspěvku tohoto článku. Avšak pátý zástih na sebe nenechal dlouho čekat. Dne 24. 11. 2015 pozoroval M. Frencl 2 ad. na hladině rybníka Markovec u Sodoměře na Strakonicku (kvadrát 6750). Následující den, 25. 11. 2015, zde brzy ráno zaslechl J. Šimek hlas alespoň jednoho ptáka, později v průběhu dne oba pozorovatelé labutě malé již nezjistili (www.birds.cz).

Čírka modrá (*Anas querquedula*) v roce 2015 překvapila hned dvěma záznamy. Dne 17. 1. pozoroval V. Kubelka 1 ex. na rybníce Ryšávek u Třebína na Českobudějovicku (FP JOK 2015/1, kvadrát 7052). Dle majitele místní kachní farmy se na lokalitě pták zdržoval od podzimu, jednalo se tedy o zimujícího jedince. Zimní výskyt a zejména zimování je pro čírku modrou v České republice unikátní (Bejček et al. 1995, www.birds.cz). Dne 17. 6. 2015 napočítal J. Korbel na rybníce Velký Tisý na Jindřichohradecku 66 ad. ex. (www.birds.cz, kvadrát 6954), jedná se o nejvyšší zjištěný počet v JČ. Na jaře bylo doposud pozorováno maximálně 42 ex. a na podzim 65 ex. (Pykal in Kloubec et al. 2015).

Dne 6. 4. 2015 bylo pozorováno 108 ex. **zrzohlávky rudozobé** (*Netta rufina*) na rybníce Blatec u Dívčic na Českobudějovicku (M. Došlý, www.birds.cz, kvadrát 6851). Jedná se doposud o nejpočetnější skupinu druhu zjištěnou v JČ. V předchozím období byl maximální počet 81 ex. zaznamenán 1. 4. 2001 na Horním Přeseckém rybníce u Lomnice nad Lužnicí (J. Cepák & E. Suchomelová, Zprávy ČSO 2002, 54: 30), běžnější jsou pozorování počtů přibližně 50 jedinců (Pykal in Kloubec et al. 2015).

V roce 2015 byl v JČ podruhé zaznamenán **hohol bělavý** (*Bucephala albeola*). Nejprve 1 M zjistil L. Lešák 14. 5. na Štičím rybníce u Vlhlav na Českobudějovicku (www.birds.cz, kvadrát 6951),

kde byl sledován také 16. 5.; pták nebyl okroužkovan (J. Vondrka & A. Vondrka, FP JOK 2015/2). Dne 19. 5. pozoroval zřejmě stejného jedince M. Frencl na nedalekém rybníce Volešek. Samec několikrát oblétl rybník a odletěl směrem na Hlubokou nad Vltavou (www.birds.cz). Ačkoliv je u tohoto druhu předpokládán spíše únik z chovů (Hora in Kloubec et al. 2015, FK ČSO 2016), pozorovaný pták nevykazoval známky zajetí a přirozený výskyt je přinejmenším možný. Není bez zajímavosti, že 2. 5. 2015 byl samec hohola bělavého zjištěn ve středním Německu (HBW Alive 2016). Teoreticky tento pták mohl zaletět dále do České republiky. Květnové pozorování dobře zapadá do období častějšího výskytu druhu v západní Evropě i u nás. Hromadnější výskyty v jarním období nasvědčují spíše záletům divokých ptáků, únik ze zajetí je však velmi těžké vyloučit (Šírek 2006). Předchozí záznam v JČ pochází z května 2003, kdy několik pozorovatelů zjistilo samce hohola bělavého na rybníce Řežabinec na Písecku a poté na rybníce Nová u Dívčic na Českobudějovicku (FP JOK 2003/2).

Začátkem června 2015 byla v JČ opět zjištěna a fotograficky zdokumentována **volavka vlasatá** (*Ardeola ralloides*). Ve dnech 8. 6. – 10. 6. 2015 byli pozorováni 2 ex. SŠ na rybníce Klec v Nadějské rybniční soustavě na Jindřichohradecku (kvadrát 6854), pokus o zahnízdění je však podle autorů nepravděpodobný (J. Ševčík & V. Trsek, www.birds.cz). Dne 11. 6. 2015 byl tamtéž pozorován 1 ad. SŠ (J. Korbel, www.birds.cz). Dva nebo více ex. najednou bylo v JČ zjištěno pouze před rokem 1950 (Hora in Kloubec et al. 2015), poslední záznam druhu pochází z května 2014 rovněž z Nadějské rybniční soustavy (Kubelka 2015). Je zajímavé, že pozorování tohoto ptačího druhu pocházejí zejména z oblasti Třeboňska (Hora in Kloubec et al. 2015).

Počty **volavek bílých** (*Egretta alba*) zjišťovaných v JČ postupně stoupají (Hora in Kloubec et al. 2015). Dne 28. 10. 2015 bylo napočítáno rekordních min. 613 ex. na loveném Horusickém rybníce na Tábořsku (V. Kubelka, účastníci exkurze ČSO, FP JOK 2015/2, www.birds.cz, kvadrát 6854). O tři dny dříve bylo na stejné lokalitě zaznamenáno 539 ex. (F. Pochmon, www.birds.cz) a předtím byl po několik let rekordním počtem výskyt 490 ex. ze dne 8. 10. 2011 opět na Horusickém rybníce (Ševčík in Kloubec et al. 2015). Při současném trendu je pravděpodobné, že nejvyšší počet bude v následujících letech opět překonán. Narůstá rovněž i počet výskytů v hnízdní době (Hora in Kloubec et al. 2015) a je zřejmě jen otázkou času, kdy bude v JČ podruhé prokázáno hnízdění tohoto druhu.

Dne 12. 11. 2015 byl v JČ opět po pěti letech zjištěn **kormorán malý** (*Phalacrocorax pygmeus*), 1 ex. seděl na stromě u Starého Vrbenského rybníka u Českých Budějovic (kvadrát 6952), později obletoval rybník (M. Frencl, www.birds.cz). Pozorování bylo schváleno FK ČSO pod číslem 20/2016 (J. Šírek in litt.) Jedná se o čtvrtý dokumentovaný výskyt druhu v JČ (Hora in Kloubec et al. 2015) a je zajímavé, že i v prosinci 2006 se kormorán malý zdržoval na stejné lokalitě (Kubelka 2012). Poslední pozorování jednoho jedince z řady lokalit v JČ pochází z počátku roku 2010 (Hora in Kloubec et al. 2015).

U **káně bělochvosté** (*Buteo rufinus*), dříve v JČ téměř neznámého druhu (Hora in Kloubec et al. 2015), se počet pozorování v posledních letech rozrostl. Byla zjištěna v roce 2010, 2013 i 2014 (Kubelka 2014, 2015). Z roku 2015 se v databázi ČSO nachází dokonce osm pozorování kání bělochvostých ze tří lokalit v JČ (www.birds.cz). Avšak jen jedno pozorování 1 ex. u Dolního Třebonína na Českokrumlovsku ze dne 13. 10. 2015 (P. Albert, www.birds.cz, kvadrát 7152) bylo dosud schváleno FK ČSO pod číslem 108/2015 (J. Šírek in litt.). Vzhledem k variabilitě zbarvení kání by i přes fotodokumentaci bylo u ostatních pozorování kání bělochvostých z roku 2015, ale i zpětně z let 2010, 2013 a 2014 nanejvýš žádoucí, aby tato pozorování byla zaslána k posouzení FK ČSO. V případě, že by byla všechna dosavadní pozorování kání bělochvostých akceptována FK ČSO, stále nebyl tento druh v JČ zastížen více než desetkrát. Na základě pozorování kání

bělochvostých v posledních letech z celé České republiky (www.birds.cz) je pravděpodobné, že záznamy tohoto druhu v JČ budou častější, než tomu bylo dříve.

V roce 2015 na Českobudějovicku opět zahnízdily **pisily čáponohé** (*Himantopus himantopus*). V předchozím období pisily v JČ prokazatelně hnízdily pouze v letech 1997, 2007, 2008, 2012 a 2014 (Kubelka & Pykal 2012, Havlíček & Kubelka 2015, Hora in Kloubec et al. 2015). V roce 2015 hnízdil jeden pár na Hlásném rybníce u Malých Chrášťan na Českobudějovicku (kvadrát 6951), 31. 5. zde byl pozorován pár a hnízdo (J. Šimek, www.birds.cz). Dne 2. 6. pár stále inkuboval snůšku ve výtopě jihozápadní části rybníka (V. Kubelka, FP JOK 2015/2), dne 11. 6. 2015 zde již byla pozorována nejméně dvě vylíhlá mláďata (T. Bodnár, www.birds.cz). Dne 12. 7. zjistil F. Marec jeden pár se čtyřmi nevzletnými mláďaty na Knížecím rybníce. Tato rodinka byla posléze opakovaně během července pozorována na Knížecím rybníce a celý srpen na rybníce Volešek (řada pozorovatelů, www.birds.cz). Vzhledem k průměrné době 28–32 dní potřebné k dosažení vzletnosti mláďat pisily čáponohé (Cramp & Simmons 1983) mohla mláďata zjištěná na Knížecím rybníce pocházet z hnízda na Hlásném rybníce. Kvůli absenci pozorování rodinky pisil na Knížecím rybníce do června a posléze z Hlásného rybníka je pravděpodobné, že jeden pár se čtyřmi nevzletnými mláďaty se přesunul po souši nejméně 2 km na Knížecí rybník a později již rodinka přelétla na rybník Volešek. Mladí ptáci s největší pravděpodobností z tohoto hnízdění byli pozorováni ještě 28. 8. 2015 na rybníce Domin u Českých Budějovic (L. Čertík, www.birds.cz) a 8. 9. 2015 na rybníce Krčín u Mazelova na Českobudějovicku (J. Riegert, www.birds.cz).

Kulík zlatý (*Pluvialis apricaria*) byl v březnu 2015 v JČ zjištěn v extrémně vysokých počtech a rekord byl postupně navyšován. Nejprve pozoroval J. Pykal 6. 3. min. 239 ex. na loukách Zbudovských blat na Českobudějovicku (kvadrát 6951), poté T. Peterka 9. 3. asi 300 ex. na poli u Borkovic na Tábořsku (kvadrát 6753) a posléze J. Šimek 21. 3. min. 340 ex. na poli severně od obce Lety na Písecku (vše www.birds.cz). Nakonec o den později, 22. 3., bylo J. Šimkem na poli u obce Lety (kvadrát 6450) napočítáno dokonce min. 766 ex. kulíka zlatého (www.birds.cz). V dalších dnech počty ptáků na této lokalitě postupně klesaly (řada pozorovatelů, www.birds.cz). Jedná se o několikanásobné navýšení předchozích nejvyšších počtů, doposud bylo jen dvakrát zjištěno více než 100 ex. (113 a 123) do roku 2015 (Kubelka in Kloubec et al. 2015, www.birds.cz).

Dne 4. 9. 2015 byl na rybníce Dehtář na Českobudějovicku (kvadrát 6951) zdokumentován **lyskonoh ploskozobý** (*Phalaropus fulicarius*), 1 ad. v PŠ při sběru potravy (V. Kubelka, FP JOK 2015/2). Pozorování bylo akceptováno FK ČSO pod číslem 10/2016 (J. Šírek in litt.). Na neurčeného lyskonoha z téže lokality již 1. 9. 2015 upozornil F. Pochmon (www.birds.cz). Jedná se o šesté doložené pozorování druhu v JČ, naposledy byl lyskonoh ploskozobý zastížen v listopadu 2014 na rybníce Řežabinec na Písecku (Kubelka 2015, Kubelka in Kloubec et al. 2015).

Racek středomořský (*Larus michahellis*) je druhem, kterému bylo více pozornosti věnováno až v posledních letech se změnou v jeho taxonomickém zařazení. V letech 2012–2014 několikrát ojediněle zahnízdil na rybnících Bošilecký a Dehtář na Českobudějovicku a na rybníce Koclířov na Jindřichohradecku (Kloubec in Kloubec et al. 2015). Ve dnech 28. 4. a 27. 5. 2015 byl pozorován jeden pár racků středomořských s hnízdem na vrcholu západního ostrůvku rybníka Blatec u Dívčic na Českobudějovicku, odkud svou agresivitou vystrnadil racky chechtavé (*Larus ridibundus*) připravující se na hnízdění (V. Kubelka, FP JOK 2015/2, kvadrát 6851). Dne 15. 6. byl tamtéž pozorován 1 ad. + 2 pull. (J. Pykal a další, FP JOK 2015/2). Druh se pravděpodobně šíří a s jeho hnízděním i omezováním zbytkových populací racka chechtavého na jihočeských rybnících se budeme zřejmě setkávat čím dál častěji.

Po více než 100 letech byl v roce 2015 v JČ zřejmě podruhé (Hora in Kloubec et al. 2015) zjištěn **rybák severní** (*Sterna sandvicensis*). Ráno 1. 8. 2015 pozorovali J. Šimek a P. Brandl charakteristicky se ozývající 2 ex. při přeletu Zlivského rybníka na Českokobudějovicku (www.birds.cz, kvadrát 6952). Pozorování bylo schváleno FK ČSO pod číslem 07/2016 (J. Šírek in litt.). Rybák severní je v České republice řídkým hostem, který již několik let nebyl zjištěn, ale jihočeský srpnový výskyt dobře odpovídá ostatním letním záznamům (www.birds.cz).

Sýček obecný (*Athene noctua*), dříve běžný druh zemědělské krajiny, v posledním desetiletí v JČ patrně vůbec nehnízdil (Bureš in Kloubec et al. 2015) a zaznamenán byl jen vzácně (FP JOK). O to překvapivější jsou hned tři údaje z roku 2015. Na Prachaticku byl zjištěn pravděpodobný výskyt sýčka v květnu, kdy se 1 M ozýval u vsi Chroboly (J. Velek, www.birds.cz). Současnou situaci lokality a výskyt sýčka by zde bylo vhodné ověřit. Dále byl zjištěn houkající samec 19. 9. 2015 na jedné lokalitě na Strakonicku, nikoliv na Prachaticku, jak bylo pozorování chybně hlášeno pro FP JOK 2015/2. Ačkoliv by lokalita mohla být vhodná i pro hnízdění sýčků, návštěva v březnu 2016 byla negativní (J. Vondrka in litt.). Další výskyt sýčka byl zjištěn na Českokobudějovicku dne 26. 12. 2015 (F. Nosek, www.birds.cz). Polorozpadlý statek na kraji vesnice s chovem koní a dalších domácích zvířat představuje vhodnou lokalitu, avšak další opakované návštěvy místa výskyt sýčka nepotvrdily (F. Nosek & Mar. Šálek in litt.). Jedná se o satelitní samce potulující se krajinou nebo někde v JČ sýčkové skrytě hnízdí (?). Současně se rozšiřující chov koní a ekologické zemědělství (např. Padrtová 2015) by mohly pomoci podobně jako v případě chocholouše obecného (*Galerida cristata*), viz níže. Otázkou zůstává, zdali jedinci extrémně fragmentované české populace sýčků dokáží tato nově vznikající vhodná místa nalézt a případně se na nich po delší dobu udržet. V případě každého pozorování sýčka obecného se jedná o důležitý, ale citlivý údaj a je potřeba s ním podle toho zacházet.

Hnízdění **kalouse pustovky** (*Asio flammeus*) nebylo v JČ v roce 2015 prokázáno, ale několik pozorování hnízdění nasvědčuje a druh byl zjištěn ve vyšší početnosti. Na téže lokalitě, na Zbudovských blatech „U Vomáčků“ poblíž Zlivi (kvadrát 6952), kde pustovky hnízdily i v roce 2012 (Kubelka 2014), byl 7. 2. 2015 zjištěn 1 ex. (J. Vondrka in litt.). Na shodné lokalitě dne 22. 3. 2015 z plochy vylétlo dokonce 19 ex. a dva páry po chvíli začaly tokat, později zde však pustovky zjištěny nebyly (J. Vondrka in litt., FP JOK 2015/2). Dále byla na Zbudovských blatech „U Vomáčků“ pozorována jedna lovcí pustovka dne 11. 4. 2015, a na centrálních Zbudovských blatech (kvadrát 9651) ve dnech 12. 4. 2015 a 25. 4. 2015 (V. Kubelka in litt., FP JOK 2015/2). Ke konci roku, 22. 12. 2015, bylo v okolí Zbudova opět zjištěno větší uskupení pustovek, 17 ex. (Mar. Šálek, www.birds.cz). Zdá se pravděpodobné, že se nehnízdící pustovky v roce 2015 v oblasti zdržovaly ve vyšších počtech díky dobré potravní nabídce, skryté zahnízdění ojedinelých párů však nelze vyloučit. Bohužel oblíbená plocha „U Vomáčků“ (zarůstající pole ponechané po několika letech bez obdělání) byla v zimě 2015/2016 zorána a dále není pro odpočívající či hnízdící pustovky vhodná.

Vlha pestrá (*Merops apiaster*) se rozšiřuje na Moravě a postupně obsazuje nová hnízdiště v Čechách (ČSO 2016b), proto se s ní zřejmě budeme setkávat stále častěji (Cepák in Kloubec et al. 2015). V JČ bylo hnízdění zatím prokázáno jen jednou, v roce 2002 vyhnízdil jeden pár v pískovně u Suchdola nad Lužnicí na Jindřichohradecku (Cepák 2003). V roce 2015 byl druh opět několikrát zjištěn a bylo prokázáno druhé hnízdění druhu v JČ. Dne 7. 5. 2015 pozoroval V. Kubelka 9 ex. na přeletu Brzotické střelnice ve VVP Boletice k severozápadu (FP JOK 2015/2, kvadrát 7150). Později zaznamenal vlhy pestré J. Šebestian na okraji Českých Budějovic, nad pšeničným polem severně od zahrádkářské kolonie v Českém Vrbném (kvadrát 6952). Ve dnech 22. 5.–24. 5., 27. 6. a 11. 7. 2015 byli na shodné lokalitě pozorováni 2 ex. (dospělí jedinci), ve dnech 12. 6. a 20. 6. 2015 dokonce 4 ex. (dva dospělí jedinci a dvě vzletná mláďata). Později ptáci na lokalitě zjištěni

nebyli (J. Šebestian in litt.). Nález čerstvě vylétaných mláďat spadá do kategorie prokázaného hnízdění (C12). Je pravděpodobné, že k zahnízdění došlo nedaleko místa pozorování dospělých i mladých ptáků. Bohužel hnízdní nora nebyla dohledávána. Při současném trendu stále častějšího zahnízdění vlh na jižní Moravě v norách přímo v polích (G. Čamlík in verb.) je případné hnízdění vlh dále od vhodných kolmých stěn snáže přehlednutelné, a proto je potřeba každému výskytu vlhy pestré v hnízdním období věnovat zvýšenou pozornost.

Dalším šířícím se teplomilným druhem je **strakapoud jižní** (*Dendrocopos syriacus*). Doposud byly z JČ známy jen dva výskyty z let 2002 a 2004 (Hora in Kloubec et al. 2015), ale koncem roku 2015 přibyl třetí záznam. Dne 28. 12. byl pozorován 1 M na hrázi rybníka Svět v Třeboni (L. Řičánek & M. Řičánková, www.birds.cz, kvadrát 7054). Bylo by vhodné se na tento druh v JČ zaměřit, neboť jeho výskyt může být značně přehlížen.

Krkavec velký (*Corvus corax*) je jedním z nejúspěšnějších a nejvíce se šířících ptačích druhů poslední doby (Voříšek et al. 2009). To platí i pro JČ, kde největší doposud zjištěné uskupení čítalo něco málo přes 100 ex. (Frencl in Kloubec et al. 2015). Dne 3. 10. 2015 bylo však pozorováno dokonce 150 ex. u vsi Chroboly na Prachaticku (J. Velek, www.birds.cz, kvadrát 7050).

Linduška úhorní (*Anthus campestris*) v JČ již 40 let nehnízдила a vyskytuje se jen velmi vzácně (Hora in Kloubec et al. 2015). Z roku 2015 pochází další záznam, kdy 7. 9. zjistil R. Muláček 1 ex. u vsi Sochovice na Písecku (www.birds.cz, kvadrát 6450).

Zimování labutě malé v roce 2015 na Táborsku

Labuť malá (*Cygnus columbianus*) patří v České republice mezi vzácně pozorované druhy. Hudec (1994) uvádí, že pozorování tohoto druhu spadá nejčastěji do období od začátku druhé dekady října až do počátku třetí dekady dubna. Databáze Faunistické komise ČSO (www.fkcsso.cz) eviduje v časovém období 1947–2014 celkem 23 záznamů, přičemž skoro 57 % z nich připadá na 70. a 80. léta 20. století a pouze čtyři záznamy na období po roce 2000.

V JČ byla labuť malá poprvé zastižena v roce 1888 u Třeboně, kde byl střelen dospělý samec (Hodek 1888). Další výskyt zaznamenal J. Ševčík (in Ševčík & Šimek 2003), když 7. 3. 2001 pozoroval 1 ex. v hejnu 160 husí běločelých (*Anser albifrons*) na poli ozimé pšenice u rybníka Služebný u Lomnice nad Lužnicí (okres Jindřichův Hradec). V tomtéž roce se zdržovala skupina 16 ex. v období 21. 3. – 30. 3. u obce Spolí v okrese České Budějovice (Ševčík & Šimek 2003). Obě pozorování v roce 2003 souvisela dle FK ČSO (www.fkcsso.cz) s výskytem 20 ex. tohoto druhu v době od 23. 2. do 17. 3. 2001 na Olomoucku. Další pozorování labutě malé v jižních Čechách pochází z roku 2014, kdy jeden nedospělý jedinec zimoval na Vltavě a Malší v Českých Budějovicích a na okolních rybnících od 13. 2. do 18. 3. 2014 a poté se objevil na jeden den (24. 3.) i na řece Otavě ve Strakonících (Kubelka 2015).

Dne 2. 1. 2015 v 10:30 hodin při kontrole lokality „Turovecké louky“ v katastru obce Turovec (okres Tábor, kvadrát 6654) byla pozorována dospělá labuť malá (*Cygnus columbianus bewickii*) ve společnosti nedospělé husy běločelé (*Anser albifrons*). Oba ptáci se pásli osamoceně na travním porostu v blízkosti rybníka Ratajský. V širším okolí se na lokalitě vyskytovali další ptáci – 1 ex. volavky bílé (*Ardea alba*), 3 ex. volavky popelavé (*Ardea cinerea*), 14 ex. káně lesní (*Buteo buteo*), 2 ex. motáka pilicha (*Circus cyaneus*) a hejno asi 30 ex. drozda kvíčaly (*Turdus pilaris*). Labuť malá a husa běločelá byly v blízkém kontaktu, reagovaly jedna na druhou při známkách nebezpečí a při vyrušení odlétaly spolu. Druhého dne nebyla labuť malá v dané lokalitě přítomna, ale dne 11. 1. 2015 byla zjištěna na upuštěném a vegetací zarostlém rybníku Turovecký v obci Turovec ve společnosti 3 dospělých a 2 mladých ex. labutě velké (*Cygnus olor*) a jedné husy běločelé. Ptáci se chovali naprosto snášenlivě, mezi labutěmi velkými, labutí malou a husou běločelou nebylo

pozorováno žádné pronásledování či napadání. Lokalita byla následně pravidelně kontrolována, o čemž svědčí řada záznamů v databázi pozorování ptáků České společnosti ornitologické (www.birds.cz). V průběhu následujících týdnů se skupina labutí velkých, labuť malá a husy běločelé držela víceméně pohromadě, pásala se na travním porostu pod obcí Turovec a střídavě byla zastižena téměř vždy pohromadě na rybníku Ratajský nebo Turovecký. Ze skupiny byla nejvíce neklidná při vyrušování labuť malá, ale nikdy neodlétala sama, vždy pouze s celou skupinou ptáků. Poslední záznam o jejím výskytu pochází ze dne 9. 4. 2015 (P. Albert, www.birds.cz). Při kontrole lokality dne 18. 4. 2015 již labuť malá nebyla zjištěna. Zimující husa běločelá byla tento den zastižena na rybníku Nový Kravín v katastru obce Turovec, ale držela se stranou od skupiny labutí velkých a několika druhů kachen.

Uvedené pozorování labuť malá je prvním pozorováním tohoto ptačího druhu na území okresu Tábor a celkově čtvrtým záznamem na území Jihočeského kraje (Hora in Kloubec et al. 2015, Kubelka 2015). Pozorování akceptovala Faunistická komise ČSO pod číslem FK 03/2015 (www.fkco.cz), je zde ale uvedeno poslední pozorování 27. 3. 2015, což neodpovídá skutečnosti. Labuť malá se v dané lokalitě prokazatelně zdržovala 98 dní, což je dle záznamů Faunistické komise dosud nejdelší časový úsek, po který tento druh na území České republiky zimoval na jedné lokalitě.

Jan Fišer

Výskyt ibise hnědého na Českobudějovicku v roce 2015

Ibis hnědý (*Plegadis falcinellus*) je brodivý pták s jihoevropským rozšířením, jehož hnízdiště se nacházejí v jihovýchodní Evropě, nejbližší v Maďarsku (Hudec 1994) se stabilní populací několika desítek párů (BirdLife International 2004). Nepravidelně je však zaznamenáván i na území České republiky, nejčastěji na pohnízdní potulce s výrazným vrcholem početnosti v říjnu (Hudec 1994, www.birds.cz, www.fkco.cz).

Dne 17. 9. 2015 objevil P. Líbenek pět ibisů hnědých na rybníce Motovidlo na Českobudějovicku (kvadrát 7052), kde se všichni ptáci zdržovali do 20. 9., tři mladí ptáci zůstali na lokalitě do 21. 9. Poté následuje po jednom listopadovém a prosincovém záznamu vždy jednoho jedince z několik kilometrů vzdálených lokalit (tab. 1). Z důvodu omezeného výskytu druhu je pravděpodobné, že ptáci na rybníce Domin a Lesním rybníce pocházeli z hejnika pozorovaného na rybníce Motovidlo, byť výskyt dalších jedinců s jistotou vyloučit nelze. Jak dokazuje bohatá fotodokumentace (www.birds.cz), ibisové na rybníce Motovidlo často sbírali potravu v porostu plavínu štítatého (*Nymphoides peltata*). Tento biotop připomíná oblíbené jihoevropské prostředí ibisů hnědých.

Tab. 1 – Pozorování ibisů hnědých (*Plegadis falcinellus*) v jižních Čechách v roce 2015.

Tab. 1 – Observations of Glossy Ibis (*Plegadis falcinellus*) in 2015 in South Bohemia.

Datum Date	Lokalita Locality	Počet Number	Poznámky Notes	Pozorovatel Observer	Zdroj Source
17. 9. 2015	rybník Motovidlo (CB)	5 ex.	foto	P. Líbenek	www.birds.cz
18. 9. 2015	rybník Motovidlo (CB)	5 ex.	foto	J. Haber	www.birds.cz
19. 9. 2015	rybník Motovidlo (CB)	5 ex.	foto	M. Lazarovič a další	www.birds.cz
20. 9. 2015	rybník Motovidlo (CB)	5 ex.	foto, 8:10–8:30, později jen 3 ex.	F. Marec a další	www.birds.cz
21. 9. 2015	rybník Motovidlo (CB)	3 juv.	foto	M. Podhrázský a J. Závora	www.birds.cz
24. 11. 2015	rybník Domin (CB)	1 ex.	foto, bez kroužku, v 16:00 přelétl směrem na rybník Nový Vrbenský	P. Albert	www.birds.cz
5. 12. 2015	Lesní rybník, Vlhlavy (CB)	1 ex.	F. Nosek	www.birds.cz	

V roce 2015 nebyl ibis hnědý do listopadu jinde v České republice zjištěn a 5 ex. je výjimečný záznam i na celorepublikové poměry (www.birds.cz). Na výskyt ibisů hnědých v JČ však navazuje jedno západočeské pozorování: dne 19. 12. 2015 L. Schröpfer sledoval 1 ex. v PR Nový rybník u obce Líně na Plzeňsku (kvadrát 6345). Pták kroužil nad lokalitou sám, poté s kormorány velkými (*Phalacrocorax carbo*), na chvíli usedl a poté opět s kormorány odletěl k jihu (www.birds.cz). Je pravděpodobné, že se stále jednalo o některého z ptáků pozorovaných v září na rybníce Motovidlo na Českobudějovicku. Jedná se zřejmě o sedmý záznam ibise hnědého v JČ. Naposledy se zdržovali dva ptáci v roce 2012 na Vrbenkých rybnících a později v širším okolí českobudějovických rybníků, předtím byli ibisové v JČ zjištěni až v roce 1957 (Kubelka 2012, Hora in Kloubec et al. 2015).

Vojtěch Kubelka

Potřebujeme epitař pro jihočeské chocholouše obecné?

Chocholouš obecný (*Galerida cristata*) býval v JČ stejně jako v celé České republice běžným druhem zemědělské krajiny a lidských sídel (Štátný et al. 2006, Bureš in Kloubec et al. 2015). V současnosti patří mezi nejméně ubývající ptačí druhy střední Evropy (BirdLife International 2004) a v České republice je meziroční pokles početnosti odhadován dokonce na více než 25 % pro období 1982–2008 (Voříšek et al. 2009). Jeho výrazný úbytek v posledních dekádách 20. století v JČ je spojován s vymizením vhodných biotopů, ploch s nízkou a řídkou vegetací (Bureš in Kloubec et al. 2015), případně poklesem početnosti chovaných koní po roce 1950 (Andreska 1990). Stejně jako v celých Čechách (Fuchs et al. 2002, Štátný & Hudec 2011) byl i v JČ tento pokles doprovázen přesunem zbytkových populací chocholoušů ze zemědělské krajiny do měst na rumiště a staveniště, chocholouši však stále rychle ubývali (Pykal et al. 1990, Bureš in Kloubec et al. 2015).

Jako příklad je možné uvést situaci ve Strakonících, kde byl v průběhu 70. a 80. let chocholouš nehojně, ale pravidelně zjišťován v jižní části města (vlakové a autobusové nádraží a jejich okolí, Bezděkovská ulice). Skupina zimujících chocholoušů se pravidelně zdržovala v blízkosti restaurace Jiskra na krytu od parovodu, na kterém roztál sníh, a v jeho bezprostředním okolí (pozorování z ledna 1979, 1982, 1985 a z února 1987, vždy 4–7 ex.). Lidé ze sousedních domů je zde za mrazů a sněhové pokrývky přikrmovali ovesnými vločkami. To může naznačovat, že v tomto městském prostředí s nedostatkem potravy v zimě mohlo být zimní období pro chocholouše, především v chladných zimách s množstvím sněhu, kritické. Na přelomu 80. a 90. let se centrum výskytu chocholoušů ve Strakonících přesunulo do severozápadní části města, do okolí gymnázia, nově stavené obytné čtvrti „V Jezárkách“ a obchodních center Penny Market a Kaufland.

Po roce 2003 byl v JČ chocholouš vedle několika náhodných záznamů pravidelně pozorován pouze na třech místech: u Nové Hospody západně od Písku, na letišti u Tchořovic na Blatensku a ve Strakonících (Bureš in Kloubec et al. 2015). Ruderální plochy v okolí křižovatky u Nové Hospody byly na podzim roku 2013 zlikvidovány a od té doby nebyli chocholouši na tomto místě zjištěni, poslední 1 ex. byl pozorován 12. 7. 2013 (K. Pecl in litt.). Naopak na tchořovickém letišti k viditelným změnám nedošlo, ale i tak chocholouši po roce 2012 již zaznamenaní nebyli (P. Pavlík in litt.).

Na strakonické lokalitě bylo zaznamenáno vůbec poslední známé hnízdění chocholouše v JČ, v roce 2005 jeden pár hnízdil v blízkosti obchodu Kaufland (V. Kubelka, FP JOK 2005/2). Hnízdění bylo úspěšné, dne 4. 9. 2005 byla pozorována alespoň dvě vzletná mláďata v ruderálním prostředí staveniště nových domků v místě současné Leknínové ulice, asi 500 m sz. od Kauflandu. Dne 10. 9. 2005 byl tamtéž zjištěn jeden juv. (pozoroval V. Kubelka). Dne 28. 12. 2005 byli u Kauflandu pozorováni čtyři jedinci. V den pozorování leželo na lokalitě asi 10 cm sněhu, již druhý den hustě sněžilo. Chocholouši udržovali minimální útečkovou vzdálenost (asi 2 m), procházeli mezi nakupujícími v bezprostřední blízkosti vchodu do obchodního centra, u zaparkovaných nákupních vozíků i kolem stánku s občerstvením a hledali potravu, především drobky pečiva. Využívali také

místa beze sněhu, např. na krytech kanalizace, nezasněžená zákoutí v rozích budov apod. (pozoroval J. Pykal). Zima 2005/2006 byla mimořádně chladná a dlouhá, všechny zimní měsíce od prosince až do března byly teplotně výrazně pod dlouhodobým průměrem (ČHMÚ 2016), což mělo zřejmě negativní vliv na poslední přezimující chocholouše. Při opakovaných návštěvách v roce 2006 i později chocholouši v širším okolí Kauflandu ve Strakonících pozorování nebyli. Chocholouši obecní odsud zmizeli stejně jako spoře zarostlá staveniště s množstvím ploch holé půdy.

Po roce 2012 již není známo jediné místo pravidelného výskytu chocholouše obecného v JČ, konkrétně z let 2013 a 2014 nepochází žádný záznam (FP JOK, www.birds.cz). Až opět po delší odmlce byl chocholouš obecný v JČ zjištěn v roce 2015, a to hned dvakrát (tab. 2).

Tab. 2 – Pozorování i následné negativní kontroly lokalit výskytu chocholouše obecného (*Galerida cristata*) v jižních Čechách v roce 2015.

Tab. 2 – *Observations and subsequent negative visits of the localities with occurrence of Crested Lark (Galerida cristata) in 2015 in South Bohemia.*

Datum Date	Lokalita Locality	Počet Number	Poznámky Notes	Pozorovatel Observer	Zdroj Source
31. 1. 2015	České Budějovice, Globus	3 ex.	ten samý den zmizeli	J. Haber	www.birds.cz
5. 2. 2015	České Budějovice, Globus	0 ex.	podrobně prohledáno široké okolí	V. Kubelka	
8. 6. 2015	odkaliště MAPE Mydlovary	1 ex.	ruderální plocha	I. Průša	FP JOK 2015/2
26. 7. 2015	odkaliště MAPE Mydlovary	0 ex.	podrobně prohledáno široké okolí	V. Kubelka	
29. 8. 2015	odkaliště MAPE Mydlovary	0 ex.	rovněž pouštěna i nahrávka hlasu	V. Kubelka	

Poprvé byli pozorováni hned tři jedinci koncem ledna 2015 u nákupního centra Globus v Českých Budějovicích, na malém travnatém plácku vedle rušného parkoviště a nákupních vozíků. Ptáci se zdáli být v dobré kondici, sbírali potravu a nepůsobili nervózním dojmem. Později během téhož dne však na lokalitě již přítomni nebyli (J. Haber in litt.). Parkoviště nákupního centra Globus i širší okolí posléze během roku navštívilo nepravidelně několik ornitologů, žádný chocholouš však zjištěn nebyl, přestože i více jak po roce se místo vůbec nezměnilo (obr. 1). Druhý výskyt chocholouše byl zaznamenán v červnu na rozsáhlé ruderální ploše zavezeného odkaliště MAPE Mydlovary na Dívčicku. Prostředí je zde velmi vhodné (obr. 2), hojně využívané dalšími druhy ptáků raných sukcesních stadií, nicméně během opakovaných letních kontrol žádný chocholouš na lokalitě ani v okolí zjištěn nebyl (tab. 2).

Chocholouš obecný je v Čechách vázaný zejména na města, kdežto na Moravě spíše na zemědělskou krajinu (Šimová et al. 2015). Problém městských populací spočívá v jejich vzájemné izolovanosti (Šimová et al. 2015) a v krátkodobém výskytu vhodných stanovišť (Línek 1999). Stálí chocholouši po ztrátě vhodného prostředí mohou těžko nacházet novou příhodnou lokalitu (Praus 2014) a poslední izolované zbytkové populace snáze vymírají (Cepák 2008). Ve městech navíc představuje pro chocholouše významnou hrozbu brzké a plošné kosení trávníků (Vlčková 2010, Čamlík 2012).

Záhadou zůstává, proč chocholouš není rozšířen na velmi příhodně vypadajících ruderálních plochách hnědohlavých výsypek v Podkrušnohoří (Praus 2014). Možnou příčinou by mohla být nedostatečná nabídka potravy na výsypkách v zimním období, která za mrazů a sněhové pokrývky bude zcela chybět na rozdíl od podobně vypadajícího a hojně využívaného jihoevropského prostředí (Mír. Šálek in verb.). Současná městská zimoviště rovněž nemusí být potravně příznivá.

Obr. 1 – Travnatý plácek vedle parkoviště nákupního centra Globus v Českých Budějovicích, místo výskytu chocholouše obecného (*Galerida cristata*) v lednu 2015 (foto V. Kubelka 26. 3. 2016).

Fig. 1 – Grassy patch near the Globus hypermarket parkplace in České Budějovice, place of Crested Lark (*Galerida cristata*) occurrence in January 2015 (photo by V. Kubelka 26. 3. 2016).

Pokud by prostředí podkrušnohorských výsypek bylo celoročně úživné, chocholouši by se zde rozšířili již dříve. V okolí těžebních oblastí totiž existoval dostatek zdrojových městských populací (Štastný et al. 2006). Ze stejného důvodu nemusí existovat populace chocholoušů obecných na podobně vypadajících a v létě velmi příhodných ruderálních plochách MAPE Mydlovary na Českobudějovicku (obr. 2).

Ačkoliv je chocholouš v Čechách považován za „městský“ druh, všechna současná známá pravidelná hnízdiště ve východním Polabí se nacházejí v okolí zemědělských družstev s chovem krav v zemědělské krajině. Disturbované plochy bez vegetace a polní hnojiště jsou důležitými prvky těchto lokalit. Během zimy jsou kompaktní hejtna chocholoušů nápadnější a jsou zaznamenávány nejvyšší počty (Praus 2013). Je tedy možné, že poslední hnízdící páry chocholoušů v JČ jsou v zemědělské krajině přehlížené. Chocholouši jsou stálí a silně sedentární ptáci, věrní svým lokalitám. Platí to jak pro dospělé ptáky tak i mláďata, což dokládá také 10 zpětných hlášení českých okroužkovaných ptáků (Cepák 2008). Na druhou stranu některé záznamy naznačují, že dochází rovněž k mimohnízdním vzdálenějším přesunům chocholoušů na vhodnější stanoviště (Čamlík 2012, Praus 2013). Tomu nasvědčují i dvě pozorování chocholoušů v JČ z roku 2015 a jejich následné rychlé zmizení z těchto lokalit. Jednalo se v jihočeských případech o vzdálené přelety ptáků zoufale hledajících vhodné prostředí, nebo v JČ stále přežívají zbytkové páry chocholoušů, o kterých nevíme, a někteří ptáci podstupují kratší potulky krajinou v mimohnízdním období?

Pravdivá může být jedna z možností, nebo obě najednou. Avšak vzhledem k obecné stálosti chocholouše a jeho zpravidla pouze nedalekým přesunům si tróufáme odhadovat, že chocholouš

Obr. 2 – Ruderální plocha zavezeného odkaliště MAPE Mydlovary, místo výskytu chocholouše obecného (*Galerida cristata*) v červnu 2015 (foto V. Kubelka 26. 7. 2015).

Fig. 2 – Ruderal spot of recultivated sludge lagoon of MAPE Mydlovary, place of Crested Lark (*Galerida cristata*) occurrence in June 2015 (photo by V. Kubelka 26. 7. 2015).

obecný v JČ zatím nevymřel a epitať tuďž ješře nřní potřeba. Kde se vřak poslední chocholouři mohou skrřvat? Ve mřřstech vřhledem k řastosti nřvřstřv ornitologřř zřejmř nřkoliv. Nejvřce „horkřmi“ a doposud přřhlřzenřmi kandidřty by podobnř jako na jřzni Moravř nebo v Polabř mohly břt zemřdřlskř objekty s chovem krav nebo konř (Řamlřk 2012, Praus 2013). A třch nřnř v JČ mřlo. Napřřklad ekologickřch chovř konř v poslednřch letech přibřvř a v roce 2013 jich je v JČ bylo 125 (Padrtovř 2015). Bylo by jřstř zajímavř farmřre oslovit s krřtkřm dotaznřkem o vřskytu chocholouře na jejich pozemřch. Za vřznamnř faktor řbytku chocholouřř obecnřch v JČ po roce 1950 byl považovřn vřraznř pokles chovu konř, chocholouři se řasto řivili natrřvenřmi zrny z jejich trusu (Andreska 1990). Souřasnř opařnř trend by mohl chocholouřřm pomoci.

Vřřři řance objevenř chocholouřř zřejmř bude poblřz zemřdřlskřch objektř nedaleko poslednřch třch mřst pravidelnřho vřskytu (Strakonice, Tchořovice, Novř Hospoda u Přsku) a potř mořznř vřbec nejvřřř na vřchodnřm Dařicku, kterř nejtřsnřji přilřhř ke střle relativnř pořitnř jihomoravskř populaci. V sousednřch okresech Znojmo a Třebřř je odhadovřno 25–35 a 5–10 hnřzdicřch přrř, nřkterř přry byly v letech 2009–2012 zjřřřtenř nedaleko hranic Jihořeskřho kraje (Řamlřk 2012). Chocholouři by se mohli vyskytnout i na ruderálnřch plochřch vřstavby a modernizace dālnicřnich i řelezniřnicřch koridorř Praha – Řeskř Budřjovice a jinřch novřch rozsřhlřch staveniřtřch. Nejsnřze zjřřtitelnř jsou chocholouři v zimř, kdy jsou v zemřdřlskř krajinnř koncentrovřni okolo hnojřřř (Praus 2013) a na jare, kdy intenzivnř zpřvřj (Řřastnř & Hudec 2011).

Vojřech Kubelka & Jiřř Pykal

Poděkování

Děkujeme členům Jihočeského ornitologického klubu i dalším ornitologům za poskytnutá pozorování a doplňující informace. Jiřímu Šírkovi vděčíme za informace o aktuálních rozhodnutích Faunistické komise ČSO. Janu Horovi patří velký dík za cenné rady a pomoc při úpravě rukopisu o labuti malé. Ke zlepšení finální verze článku přispěli svými připomínkami dva anonymní recenzenti, Jiří Pykal, Václav Mikeš, Jan Havlíček a editor Petr Lepší.

Literatura

- Andreska J. (1990): Změny složení avifauny polní krajiny v důsledku změn vegetace v letech 1948–1988. – In: Ptáci v kulturní krajině, Sborník přednášek z II. jihočeské ornitologické konference konané ve dnech 25. a 26. února 1989 v Českých Budějovicích, díl 1: 1–6, Jihočeský ornitologický klub.
- Bejček V., Šťastný K. & Hudec K. (1995): Atlas zimního rozšíření ptáků v České republice 1982–1985. – H & H Jihočany a Ministerstvo životního prostředí, Praha, 270 p.
- BirdLife International (2004): Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. – BirdLife International, Cambridge, 374 p.
- BOU [British Ornithologists' Union] (2013): The British List: a checklist of birds of Britain. 8th ed. – Ibis 155: 635–676.
- Cepák J. (2003): Hnízdění vlny pestré (*Merops apiaster*) v jižních Čechách. – Zprávy ČSO 57: 48–49.
- Cepák J. (2008): Chocholouš obecný. – In: Cepák J., Klvaňa P., Škopek J., Schröpfer L., Jelínek M., Hořák D., Formánek J. & Zárybnický J., Atlas migrace ptáků České a Slovenské republiky, p. 567, Aventinum, Praha.
- Cramp S. & Simmons K. E. L. (eds) (1983): Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa: The Birds of the Western Palearctic, Volume III: Waders to Gulls. – Oxford University Press, Oxford, 913 p.
- Čamlík G. (2012): Chocholouš obecný (*Galerida cristata*) na jižní Moravě. – Crex 31: 8–40.
- ČHMÚ [Český hydrometeorologický ústav] (2016): Historická data. Počasí. Územní teploty. – URL: <http://portal.chmi.cz/historicka-data/pocasi/uzemni-teploty#> (přístup: 23. 3. 2016).
- ČSO [Česká společnost ornitologická] (2016a): Databáze pozorování ptáků. – URL: <http://birds.cz/avif/> (přístup: 23. 3. 2016).
- ČSO [Česká společnost ornitologická] (2016b): Atlas hnízdního rozšíření ptáků ČR 2014–2017. – URL: http://birds.cz/avif/atlas_sq_alloc.php (přístup: 23. 3. 2016).
- FK ČSO [Faunistická komise ČSO] (2016): Přehled akceptovaných pozorování. – URL: <http://fkco.cz/> (přístup: 23. 3. 2016).
- Fuchs R., Škopek J., Formánek J. & Exnerová A. (2002): Atlas hnízdního rozšíření ptáků Prahy 1985–1989 (aktualizace 2000–2002). – Česká Společnost Ornitologická v nakladatelství Consult, Praha, 320 p.
- HBW Alive (2016): The Internet IBC Bird Collection. Bufflehead *Bucephala albeola*. – URL: <http://www.hbw.com/ibc/photo/bufflehead-bucephala-albeola/buffelkopfente-bucephala-albeola-0> (přístup: 12. 7. 2016).
- Hodek E. (1888): Notizen. – Mittheilungen des ornithologischen Vereines in Wien 12: 177.
- Hudec K. (ed.) (1994): Fauna ČR a SR. Ptáci 1. – Academia, Praha, p. 671.
- JOK [Jihočeský ornitologický klub] (2016): Faunistická pozorování členů Jihočeského ornitologického klubu (FP JOK). – URL: <http://www.muzeumcb.cz/spolky-a-kluby/jihocesky-ornitologicky-klub/faunisticka-pozorovani-jihoceskeho-ornitologickeho-klubu/> (přístup: 23. 3. 2016).
- Kloubec B., Hora J. & Šťastný K. (eds) (2015): Ptáci jižních Čech. – Jihočeský kraj, České Budějovice, 639 p.
- Kubelka V. (2012): Poznámky k výskytu vybraných vzácných druhů vodních ptáků v PR Vrbenské rybníky v letech 2002–2012. – Sborn. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 52(Suppl.): 106–117.
- Kubelka V. & Pykal J. (2012): Hnízdění vzácných bahňáků na Česko-budějovicku v první dekádě 21. století s významným rokem 2007. – Sborn. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 52(Suppl.): 7–21.
- Kubelka V. (ed.) (2014): Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování v jižních Čechách v letech 2012–2013. – Sborn. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 54: 191–207.
- Kubelka V. (ed.) (2015): Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování v jižních Čechách II. – Sborn. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 55: 75–91.
- Línek V. (1999): Rozšíření a početnost chocholouše obecného (*Galerida cristata*) v Praze. – Sylvia 35: 69–81.

- Padrtová M. (2015): Chov koní v ekologickém zemědělství v jižních Čechách. – Ms., 49 p. [Bakal. pr., depon. in: Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta]
- Praus L. (2013): Současné rozšíření chocholoušů obecných (*Galerida cristata*) ve východních Čechách. – *Panurus* 22: 1–18.
- Praus L. (2014): Vymizí chocholouš obecný z českých zemí? – *Živa* 2/2014: 83–85.
- Pykal J., Janda J. & Bürger P. (1990): Atlas hnízdního rozšíření ptáků jižních Čech 1985–1989. – Informační zpravodaj Správy CHKO a biosferické rezervace Třeboňsko 1990: 2–52.
- Ševčík J. & Šimek L. (2003): Jarní výskyt labutě malé (*Cygnus columbianus bewickii*) na Třeboňsku. – *Zprávy ČSO* 57: 38–39.
- Šírek J. (2006): Hohol bělavý (*Bucephala albeola*) v České republice. – *Sylvia* 42: 117–119.
- Šťastný K., Bejček V. & Hudec K. (2006): Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 2001–2003. – Aventinum, Praha, 463 p.
- Šťastný K. & Hudec K. (eds) (2011): Fauna ČR. Ptáci – Aves 3/I a II. – Academia, Praha, 1189 p.
- Šímová P., Šťastný K. & Šálek M. (2015): Refugial role of urbanized areas and colonization potential for declining Crested Lark (*Galerida cristata*) populations in the Czech Republic, Central Europe. – *Journal of Ornithology* 156: 915–921.
- Vlčková K. (2010): Hnízdní biologie chocholouše obecného (*Galerida cristata*) v České republice a současný stav populace na jižní Moravě. – Ms., 29 p. [Bakal. pr., depon. in: Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta.]
- Voříšek P., Klvaňová A., Brinke T., Cepák J., Flousek J., Hora J., Reif J., Šťastný K. & Vermouzek Z. (2009): Stav ptactva České republiky 2009. – *Sylvia* 45: 1–38.

Adresy autorů dílčích komentářů:

Jan Fišer, Město Tábor, odbor životního prostředí, Husovo náměstí 2938, CZ – 390 02 Tábor, e-mail: jan.fiser@mutabor.cz

Jiří Pykal, Bezděkovská 427, CZ – 386 01 Strakonice, e-mail: pykal.jiri@seznam.cz

Došlo: 11. 4. 2016
Přijato: 26. 6. 2016